

Piotr Kowolik

Szkoła jako miejsce edukacji uczniów

Nauczyciel i Szkoła 1-2 (18-19), 91-109

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Szkoła jako miejsce edukacji uczniów

Wprowadzenie

Oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa; kieruje się zasadami zawartymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także wskazaniem zawartymi w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Międzynarodowej Konwencji o Prawach Dziecka. Nauczanie i wychowanie - respektując chrześcijański system wartości - za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki. Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności.¹

Szkoła jest drugim, po domu rodzinnym, środowiskiem wychowawczym powołanym do zaspokojenia potrzeb dzieci i młodzieży. Pojęcie szkoły należy do określeń wieloznacznych w języku polskim.

W znaczeniu instytucjonalnym **szkoła** oznacza pewną specyfikę pod względem programu i organizacji oraz formy przekazu realizowaną za pomocą wyspecjalizowanych czynności nauczania - uczenia się. W tym znaczeniu szkoła znaczy tyle co edukacja szkolna.²

W znaczeniu strukturalnym **szkoła** to grupa społeczna, system społeczny, układ organizacyjny, w obrębie którego i poprzez który dokonują się nowoczesne procesy przekazu kulturowego. Jest to pewien sposób zespolenia reprezentantów dwóch pokoleń - nauczycieli i uczniów.

¹ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. "O systemie oświaty" (Dz. U. RP 1991, nr 95, poz. 425)

² U. Kozubowska, Współczesna polska szkoła, placówka opiekuńczo - wychowawcza w okresie transformacji systemowej a oczekiwania dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli - wychowawców. Ręczyniwość i tendencje rozwojowe. W: Możliwości i zagrożenia reform edukacyjnych. Red. M. Ochmański. Warszawa 1997, s. 149

Szkoła (gr. *schole* - spokój, czas przeznaczony na naukę). Jest to instytucja oświatowo - wychowawcza koncentrująca się na realizowaniu celów i zadań kształcenia, wychowania oraz opieki szkolnej dzieci, młodzieży i dorosłych. To również budynek, który jest siedzibą placówki spełniającej cele edukacyjne oraz wspólnota nauczycieli i uczniów, stanowiąca swoistego rodzaju formę przekazu kulturowego, realizowanego za pośrednictwem wyspecjalizowanych czynności nauczania i uczenia się.

Cele i zadania tej działalności określone są w aktach prawnych w odniesieniu do całego systemu szkolnego, jak i szkół różnych stopni i typów, wynikają też z przyjętych koncepcji i programów oświatowo - wychowawczych aprobowanych społecznie jako pożądane.³ W osiąganiu tych celów i zadań szkoły istotną rolę spełnia wysoko wykształcona kadra nauczycielska, rodzice, uczniowie i inni partnerzy środowiskowi oraz nadzór pedagogiczny.

Zdaniem I. Szybiak⁴ - „jest to cel, wyodrębnione miejsce, obecność nauczyciela i uczniów oraz programy nauczania”. Konkretna szkoła powstawała zawsze w określonym miejscu i w czasie historycznym i przyjmowała kształt zależny od uwarunkowań społecznych. Szkoła jest jedną z najstarszych instytucji społecznych tworzoną w celu przygotowania młodego pokolenia do życia dorosłego. Szkoła może być szkołą publiczną albo niepubliczną.

„Szkoła - czytamy w Raporcie Międzynarodowej Komisji do Spraw Rozwoju Edukacji UNESCO -jako instytucja powołana do systematycznego kształcenia młodych pokoleń jest i pozostanie jednak czynnikiem decydującym o wychowaniu człowieka zdolnego do wnoszenia wkładu w rozwój społeczeństwa i do adekwatnego udziału w życiu, czyli właściwe przygotowanie do pracy. [...] Wiedza o charakterze naukowym, rozumienie pojęć, ujmujących to, co najbardziej istotne w rzeczach i zjawiskach na własną interpretację i przyswajanie potężnego strumienia informacji, wymagają kształcenia zorganizowanego prowadzonego przez właściwie przygotowane instytucje oświatowe”⁵.

Od momentu powstania szkolnictwa publicznego, państwo jest właścicielem szkoły. Szkolnictwo państwowe zazwyczaj zobowiązane jest do przestrzegania określonej przez instytucje władzy państwowej koncepcji kształcenia i wychowania, uwzględniania ramowych planów nauczania i kryteriów doboru nauczycieli. Szkoły państwowe z reguły stosują ustalone przez władze państwowe zasady oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów. Szkoły te powołane są do zapewnienia realizacji obowiązku szkolnego. Nauka w nich jest bezpłatna.

³ L. Stankiewicz, Słownik organizacji i kierowania w oświacie. Toruń 1999, s. 138

⁴ I. Szybiak, Z dziejów szkoły. W: Sztuka nauczania. Szkoła. Red. K. Konarzewski. Warszawa 1993, s. 12

⁵ J. Kuberski, Szkoła i społeczeństwo. Warszawa 1980, s.32

W państwach o demokratycznym łaździe życia społecznego ingerencja władz państwowych uległa i ulega ograniczeniu. Znaczna część kompetencji przekazywana zostaje władzom lokalnym, społecznościom lokalnym czy przedstawicielom tych społeczności. Typowy model szkoły państwowej przekształcony jest w model szkoły samorządowej. Szkoły takie tylko częściowo utrzymywane są z budżetu państwa, częściowo koszty ich utrzymania przejmują władze lokalne i osoby prywatne.

W polskim systemie oświatowym „Ustawa o systemie oświaty” z 7 września 1991 roku wprowadziła określenie „szkoła publiczna”.

Szkołami publicznymi stały się - zgodnie z tą ustawą - szkoły państwowe istniejące w chwili wprowadzenia tego aktu prawnego. Podstawową intencją dokonanej zmiany wydaje się być chęć zbliżenia modelu dawnej szkoły państwowej do modelu szkoły samorządowej.

Szkołą publiczną - w myśl cytowanej ustawy - jest szkoła, która:

1. „zapewnia bezpłatne nauczanie w zakresie ramowych programów nauczania,
2. przeprowadza rekrutację uczniów w oparciu o zasadę powszechnej dostępności,
3. zatrudnia nauczycieli posiadających kwalifikacje określone w odrębnych przepisach,
4. realizuje minimum programowe przedmiotów obowiązkowych dla danego typu szkoły,
5. realizuje ramowy plan nauczania,
6. umożliwia uzyskanie świadectwa lub dyplomów państwowych,
7. realizuje ustalone przez Ministerstwo Edukacji Narodowej zasady oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów,
8. uznając prawo rodziców do religijnego wychowania dzieci organizuje naukę religii na życzenie rodziców,
9. umożliwia uczniom podtrzymanie tożsamości narodowej, etycznej, językowej i religijnej, a w szczególności języka oraz własnej historii i kultury,
10. w pracy dydaktyczno - wychowawczej zapewnia podtrzymanie kultury i tradycji regionalnej.
11. Sieć szkół powinna być tak zorganizowana, aby umożliwić wszystkim dzieciom spełnienie obowiązku szkolnego”⁶.

Cytowana ustawa gwarantuje bezpłatną naukę tylko w zakresie "ramowych planów nauczania", co w rzeczywistości oznacza przejęcie części kosztów edukacji szkolnej dzieci przez ich rodziców lub opiekunów. To właśnie sprawiło, że w trudnej sytuacji finansowej zarówno państwa, jak i znacznej części społeczeństwa, część wcześniej prowadzonych zajęć została zaniechana.

⁶ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. „O systemie oświaty” (Dz. U. RP, nr 95, poz. 425)

Dokonując odnowy oświaty w Polsce należy pamiętać, że szkoły niepubliczne mają tradycje zakorzenione w przeszłości, zwłaszcza międzywojennej. Stosunki prawne szkolnictwa prywatnego opierały się do roku 1932 na wielu przepisach sięgających niekiedy czasów zaborów oraz na doraźnych zarządzeniach rządowych. Dopiero 11 marca 1932 roku wydano „Ustawę o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych”. Nie obejmowała ona szkół województwa śląskiego oraz szkół akademickich i zawodowo - sanitarnych. Ustawa ta nakładała na państwowe władze szkolne obowiązek opieki i nadzoru nad prywatnymi szkołami. Chodziło przede wszystkim o kontrolę czy spełnione są warunki na jakich udzielono koncesje na otwarcie szkoły, ustalenie czy nie zachodzą okoliczności dające powody do zamknięcia szkoły oraz o nadanie szkołom prywatnym uprawnień szkół państwowych lub publicznych. Jednym z warunków koniecznych do uzyskania zezwolenia na prowadzenie szkoły było realizowanie programu szkoły państwowej lub publicznej albo programu zatwierdzonego przez kuratorium. Szkoły prywatne mogły uzyskać prawa szkół państwowych i wówczas obowiązywały w nich na egzaminach dojrzałości przepisy dla szkół państwowych, a świadectwa tych szkół były równoznaczne ze świadectwami szkół państwowych.

Do 1989 roku szkoły niepaństwowe znajdowały się na marginesie polskiej oświaty. Choć ustawa oświatowa z 1961 roku formalnie dopuszczała tworzenie i prowadzenie szkół przez: „organizacje zawodowe, młodzieżowe, instytucje społeczne oraz inne organizacje i instytucje, osoby prawne lub fizyczne” (por. Ustawa z dnia 15 lipca 1961, art. 39), to jednak korzystał z niej w ograniczonym stopniu jedynie „Kościół, organizując seminaria duchowne i kilka szkół ogólnokształcących, a także centrale związków zawodowych spółdzielczości prowadzące szkoły zawodowe”.

W wyniku wyborów do Sejmu i Senatu w 1989 roku nowe władze nie tylko zgadzały się na rejestrację kolejnych szkół, ale i podjęły decyzje o ich dofinansowaniu. Nowa ustawa oświatowa, która została przyjęta przez Sejm 7 września 1991 roku zalegalizowała istniejący stan rzeczy, nominując funkcjonowanie niepaństwowych szkół i innych placówek oświatowych. Ustawa o systemie oświaty określa sytuację prawną szkół niepublicznych. Do tej pory sprawami szkół niepublicznych zajmował się Wydział ds. Innowacji w Ministerstwie Edukacji Narodowej. Według nowej ustawy szkoły dzielą się na: publiczne i niepubliczne (art. 5, ust. 1). Szkoły niepubliczne dzielą się na szkoły: bez uprawnień i z uprawnieniami szkół publicznych. Szkoła niepubliczna może uzyskać uprawnienia szkół publicznych, jeżeli realizuje minimum programowe przedmiotów obowiązkowych oraz stosuje zasady klasyfikowania i promowania uczniów przez MEN. Istotny jest również artykuł 8 tej ustawy, który określa szkołę podstawową jedynie jako placówkę publiczną albo niepubliczną o uprawnieniach szkoły publicznej.

Założycielem szkoły niepublicznej może być osoba prawna lub fizyczna. Minister Edukacji może nadać uprawnienia szkole niepublicznej, która nie spełnia warunków publicznych, jeśli uzna szkołę za eksperymentalną.

Rozumienie pojęć: „nauczanie”, „kształcenie”, „kierowanie rozwojem ucznia”

Nauczanie to planowa praca nauczyciela z uczniami, umożliwiająca im zdobycie wiadomości, umiejętności, nawyków, rozwijanie zdolności i zainteresowań oraz pożądaných trwałych zmian w ich postępowaniu, kompetencjach i całej osobowości. Nauczanie jest działalnością intencjonalną, to znaczy, że jego intencją jest wywołanie uczenia się jako czynności podmiotowej samych uczniów. Jedną z ważnych cech nauczania jest obieg informacji między nauczycielem i innymi źródłami a uczniem, umożliwiający opanowanie wiedzy naukowej poprzez przyswojenie w gotowej postaci, lub poprzez samodzielne rozwiązywanie problemów. Zdobywając wiedzę o otaczającej go rzeczywistości uczeń staje się zdolny do podejmowania decyzji regulujących jego stosunek do tej rzeczywistości. Poznając liczne wartości moralne, estetyczne, społeczne i przeżywając je w procesie nauczania kształtuje swój stosunek do nich i tworzy własny system wartości.⁷

Czynnikiem wywoływania zmian w uczniach jest również ich działalność praktyczna, odpowiednio zharmonizowana z opanowaniem wiedzy o rzeczywistości. Tak szeroko rozumiane nauczanie umożliwia uczniom nie tylko zdobycie wiadomości, umiejętności i nawyków oraz rozwinięcie zdolności i zainteresowań, lecz także ukształtowanie przekonań i postaw oraz trwałych dyspozycji do uczenia się.

Ze względu na ogromne społeczne znaczenie nauczania we wszystkich krajach otacza się je szczególną opieką. Wyraża się ona w instytucjonalizacji nauczania, a więc w tworzeniu systemów szkolnictwa, budownictwie szkół, tworzeniu infrastruktury oświatowej, wprowadzeniu obowiązku szkolnego i tworzeniu systemów kształcenia nauczycieli.

„**Kształcenie**”, ogół czynności i procesów umożliwiających ludziom poznanie przyrody, społeczeństwa i kultury, a zarazem uczestnictwo w ich przekształcaniu, jak również osiągnięcie możliwie wszechstronnego rozwoju sprawności fizycznych i umysłowych, zdolności i uzdolnień, zainteresowań i zamiłowań, przekonań i postaw oraz zdobycie pożądaných kwalifikacji zawodowych.⁸

D. Barnes pisze „przez **proces kształcenia** rozumiem kształtowanie intelektu, przekonań i wartości, jakie odbywają się pod egidą szkoły”⁹ Proces kształcenia

⁷ E. Goźlińska, F. Szlosek, Podręczny słownik nauczyciela kształcenia zawodowego. Radom 1997, s. 81-82

⁸ W. Okoń, Słownik pedagogiczny. Warszawa 1984, s. 146

⁹ D. Barnes, Nauczyciel i uczniowie: od porozumiewania się do kształcenia. Warszawa 1988, s. 240

oznacza więc nie tylko opanowanie przez człowieka określonego kwantum wiedzy, ale także przyswojenie sobie określonych umiejętności i nawyków.

Zdaniem T. Lewowickiego¹⁰ „Kształcenie należy tak organizować, aby stworzyć odpowiednie warunki rozwoju wszystkim uczniom, którzy mają jakieś zdolności ogólne i uzdolnienia. Kształcenie sprzyjać powinno ujawnieniu i rozwijaniu wszystkich zdolności i uzdolnień, powinno zatem być tak elastyczne oraz - w razie potrzeby wielokierunkowe, aby umożliwić rozwój różnorodnych zdolności. (...) Po drugie kształcenie jest czynnikiem rozwijającym zdolności i uzdolnienia, dlatego też nastawione być powinno na swoistą „produkcję” ludzi zdolnych, na ich ujawnianie i rozwijanie”

W procesie kształcenia możemy wyróżnić dwa podstawowe rodzaje działań i czynności. Jednym z nich są samodzielne czynności i działania człowieka podejmowane w celu zdobycia wiadomości, umiejętności i sprawności praktycznych, wynikające z jego aktywności i dążeń oraz z pragnienia poznania otaczającego go świata i doskonalenia swojej osobowości. Drugi rodzaj czynności to działanie ludzkie kierowane przez instytucje powołane do organizowania i regulowania procesów poznawania świata przez człowieka i procesów jego własnego rozwoju. Instytucje te to szkoły, placówki oświatowe itp., które tworzą w każdym społeczeństwie określony system kształcenia.

„Kształcenie” zawsze jest procesem planowym, systematycznym i zamierzonym. Obejmuje i nauczanie i uczenie się. W nauczaniu, jak w innych formach życia społecznego, występuje specyficzny rodzaj współdziałania ludzi, polegający na sprzężeniu zadań, środków i celów. We współdziałaniu tym jedni świadomie i aktywnie zmierzają do przyswojenia sobie określonego zasobu wiedzy, a drudzy im w tym pomagają, przekazując określone wiadomości, rozwijając ich umiejętności i sprawności oraz organizując tok ich pracy.

Termin **kształcenie**, jak wszystkie rzeczowniki odsłowne, kończące się formantem „anie”, oznacza czynność (czynność kształcenia), jej wynik (cel kształcenia) oraz kształcenie jako stan, czyli wykształcenie¹¹

W pedagogice rozróżnia się: **kształcenie ogólne** (podstawowe i średnie), które sprzyja opanowaniu wiadomości i umiejętności niezbędnych wszystkim ludziom, niezależnie od przyszłego zawodu oraz **kształcenie specjalne**, czyli zawodowe, zapewniające zdobycie kwalifikacji w danym zawodzie. Wyróżnia się cztery poziomy kształcenia (podstawowy, gimnazjalny, średni i wyższy) oraz trzy formy (stacjonarne, zaoczne, korespondencyjne na odległość).

Przez „**kierowanie**” rozumiemy oddziaływanie kierującego na kierowanych zmierzające do tego, aby działali w kierunku osiągnięcia postawionego przed nimi

¹⁰ T. Lewowicki, *Proces kształcenia w szkole wyższej*. Warszawa 1989, s. 12

¹¹ L. Stankiewicz, *Słownik organizacji i kierowania w oświacie*. Toruń 1999, s. 54

celu. Kierowanie człowiekiem - polega na tym, by stworzyć mu jak najbardziej sprzyjające warunki do możliwie najlepszego spełniania przez niego społecznej roli. Celem kierowania jest powodowanie, aby stany lub procesy w szkole przybierały pożądane wartości.¹²

„**Kierowanie**” określone jest przez J. Stonera i Ch. Wankela¹³ jako proces planowania, organizowania, przeprowadzenia i kontrolowania działalności członków organizacji (w naszej sytuacji uczniów - przyp. P.K.) oraz wykorzystania wszystkich jej zasobów dla osiągnięcia ustalonych celów. Pojęcie kierowania kojarzy się z bezpośrednim stosunkiem i kontaktem nauczyciela z klasą lub poszczególnymi uczniami. Mieści w sobie elementy oddziaływania na uczniów, kształtowania ich woli i pobudzania psychologicznego. Nosi charakter pewnej więzi osobistej między nauczycielem a uczniem.

Termin „**rozwój**” ma bardzo szeroki zakres treściowy i obejmuje wszystkie istoty żywe (rośliny, zwierzęta, ludzi). W Nowym słowniku pedagogicznym W. Okonia¹⁴ czytamy, że rozwój to proces polegający na dokonywaniu się w danym przedmiocie określonych zmian ilościowych i jakościowych; rozwój jest procesem przemian następujących pod wpływem wzajemnego oddziaływania na siebie czynników wewnątrz - przedmiotowych i środowiskowych.

„**Uczeń**” jest to osoba uczęszczająca do szkoły podstawowej, gimnazjum, zasadniczej szkoły zawodowej, liceum ogólnokształcącego bądź technicznego (w przyszłości profilowanego), mająca określone obowiązki oraz prawa.

„**Kierowanie rozwojem ucznia**” to wszelkie świadome decyzje i poczynania ucznia, które przyczyniają się do korzystniejszego ukształtowania jego osobowości, drogi życiowej, dorobku, kariery. Polega na nabywaniu wiedzy, rozwijaniu zdolności, kształtowaniu nowych cech charakteru, bądź na zwalczaniu jakichś wad.

Istotą pracy nauczyciela jest **wspomaganie rozwoju ucznia**. Nauczyciel wspomaga rozwój dziecka poprzez organizowanie jego relacji ze światem, dostarcza mu odpowiednich treści kształcących jego rozumienie, odczuwanie i wpływanie na ten świat, którego samo jest częścią. Istotna wydaje się refleksja nad rozwojem psychofizycznym dziecka wstępującego i podejmującego naukę w szkole. Etap diagnozowania poziomu rozwoju dziecka rozpoczynającego naukę w klasie pierwszej dotyczy całego okresu edukacji wczesnoszkolnej. Obejmuje dyspozycje psychiczne (procesy poznawcze – spostrzeganie, wyobrażenia, pamięć, uwaga, myślenie; rozwój uczuciowy i społeczny;) dyspozycje fizyczne oraz środowisko rodzinne i lokalne ucznia. Szanse edukacyjne ucznia zależą od niego samego oraz od relacji

¹² S. Witek, Teoretyczne podstawy kierowania szkołą (studium pedagogiczno - prakseologiczne). Warszawa 1988, s. 9

¹³ J. Stoner, Ch. Wankel, Kierowanie. Warszawa 1992

¹⁴ W. Okoń, Nowy słownik pedagogiczny. Warszawa 1996, s. 246

ze światem. Zadaniem nauczyciela jest poznanie możliwości psychofizycznych ucznia oraz jego środowiska rodzinnego i lokalnego, które decydują o doświadczeniu życiowym, poglądach i postawach. W celu tworzenia sytuacji dydaktyczno - wychowawczych w procesie nauczania nauczyciel winien poprzez odpowiednio bogatą strukturę tych sytuacji kształtować korzystne środowisko dla ucznia, stymulując jego intensywny rozwój.¹⁵

Warunkiem rozwoju, jest sprzyjająca sytuacja zewnętrzna, w jakiej znajduje się człowiek (uczeń). Rozwój zasada się także na wewnętrznych wyborach, własnej aktywności i świadomości. Rozwój jest procesem samoistnym zachodzącym specyficznie w każdej jednostce według indywidualnego planu. Kim człowiek się staje, zależy w dużym stopniu od rodzaju doświadczeń, jakie gromadzi od chwili urodzenia. Dla harmonijnego rozwoju osobowości małego dziecka potrzebna jest bliskość matki lub kogoś, kto ją zastępuje. Podstawową prawidłowością rozwoju ucznia jest wzrastające dążenie do autonomii i samodzielności: myślenia, przeżywania, działania, dokonywania wyborów. Potrzeby człowieka (ucznia) są wymiarem człowieczeństwa, które winny być brane pod uwagę w kierowaniu rozwojem. Niezaspokajanie potrzeb prowadzi do degradacji fizycznej, psychicznej i moralnej uczniów.

Podstawowymi potrzebami domagającymi się spełnienia w szkole są przede wszystkim: potrzeba bezpieczeństwa, potrzeba kontaktu, potrzeba akceptacji, potrzeba aktywności, potrzeba wolnego czasu, potrzeba miłości, potrzeby religijne. Niezaspokojenie podstawowych potrzeb fizycznych, psychicznych i duchowych w sposób stale się powtarzający lub jednorazowo z dużą siłą może spowodować wycofanie się ucznia z okazji rozwoju i wejście na drogę obrony.

W edukacji istnieje potrzeba wszechstronnego i harmonijnego rozwoju ucznia. Równocześnie kierowanie tym rozwojem wymaga od nauczyciela specyficznych umiejętności zawodowych,. Powinien on posiadać wiedzę psychologiczną o dziecku i pedagogiczną o procesie dydaktyczno - wychowawczym oraz umieć ją stosować w sposób twórczy w konkretnych sytuacjach. Nauczyciel powinien pełnić rolę osoby ułatwiającej rozwój ucznia, nie „nauczającą czegoś” według zewnętrznego programu, lecz stwarzającą warunki i pomagającą w szeroko pojętym uczeniu się. Nauczyciel powinien przede wszystkim stymulować rozwój potrzeb i aspiracji edukacyjnych, rozwój dążeń i określonych nastawień wobec świata.

W kierowaniu rozwojem uczniów ważna jest świadomość nauczycieli i rodziców, jak dziecko przechodzi kolejne etapy rozwoju, z jaką dynamiką dokonuje owo przechodzenie, a w jego wyniku, w jakim stopniu zróżnicowane jest tempo progresji. Rola nauczyciela polega na obserwacji i analizie osiągnięcia przez dziecko

¹⁵ B. Jodłowska, *Start - szkół zawodowy - twórcza praca nauczyciela klas początkowych*. Warszawa 1991, s. 15-16

kolejnych etapów rozwojowych danej umiejętności i pobudzania następnych: uwzględnianiu, pobudzaniu, analizowaniu i ocenianiu drogi osiągnięcia zmian w całości kształcie funkcji psychicznych, jak i w poszczególnych czynnościach.

Funkcje szkoły

Szkoła jest częścią „świata człowieka” i służy zaspokajaniu określonych potrzeb ludzkich. Realizuje wiele wartości takich jak: potrzebę poznania (dążenie do prawdy), samourzeczywistnienia (gdzie wartością jest sam człowiek), współzycia, uzyskania odpowiedniego prestiżu i pozycji (wartości społeczne), uznania (poczucia wartości własnej osoby), zabezpieczenia bytu (wartości materialne).

Przez „funkcję” J. Poplucz¹⁶ rozumie „wyodrębniony zespół czynności odpowiadających określonemu rodzajowi zadań (functio - to czynność, praca, obowiązek, działanie; *fungo* - czynię)”. Czynności nauczyciela to funkcje jego obowiązków, zadań zawodowych. Inaczej mówiąc **funkcje** są to skutki wywoływane przez działania czy zachowania się członków grupy, występujące w szerszej zbiorowości bez względu na to, czy były one zamierzone, czy pożądane.

T. Gołaszewski¹⁷ wyróżnia dwie grupy funkcji:

- **zewewnętrzne**, to te, które wypływają z postanowień zbiorowości powołującej szkołę do istnienia, organizującej szkolnictwo, zapewniającej mu budynki i całe zaplecze. Realizacja tej funkcji uzależniona jest od następujących czynników:
 - 1 - od rozwoju kulturowego, podnoszenia aspiracji kulturowych społeczeństwa;
 - 2 - od systemu norm moralnych i obyczajów w zakresie współzycia ludzi;
- **wewnętrzne**, to te, które nadbudowują się nad jej strukturą instytucjonalną czy też wypełniają tę strukturę zindywidualizowanymi zachowaniami.

Szkoła spełnia zadania wyznaczone jej przez społeczeństwo reprezentowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i władze szkolne (kurator, wizytator, dyrektor). Ma do spełnienia wyznaczone jej zadania. Musi osiągnąć odpowiedni poziom organizacyjny oraz realizować potrzeby osób przynależnych do szkoły strukturalnie (uczniowie, nauczyciele, personel obsługowy).

W. Okoń¹⁸ wyodrębnia następujące funkcje szkoły:

- przygotowanie do życia w społeczeństwie,
- przygotowanie do życia indywidualnego,
- przygotowanie do uczestnictwa w kulturze,
- przygotowanie do życia w środowisku,

¹⁶ J. Poplucz, Funkcje nauczyciela w procesie dydaktyczno - wychowawczym szkoły. "Chowanna", z. 2, s. 159

¹⁷ T. Gołaszewski, Szkoła jako system społeczny. Warszawa 1977, s. 53-98

¹⁸ W. Okoń, Rzecz o edukacji nauczycieli. Warszawa 1991, s. 17-22

- przygotowanie do pracy zawodowej.

B. Milerski i B. Śliwerski¹⁹ twierdzą że powszechnie wyróżnia się trzy funkcje szkoły :

- **„rekonstrukcyjną** (polega na odtwarzaniu kultury uniwersalnej i narodowej, przekazywaniu uczniom ciągłości procesu historycznego i odtwarzaniu struktury społecznej);
- **adaptacyjną** (polega na przystosowywaniu uczniów do zastanych struktur życia społeczno - politycznego, wprowadzaniu ich w istniejące i projektowane role społeczne i zawodowe oraz na takim przedstawianiu obrazu świata, aby uznali oni istniejący ład społeczny za właściwy i słuszny);
- **emancypacyjna** (polega na przygotowywaniu uczniów do nieprzerwanej aktywności samokształceniowej i samowychowawczej oraz uzdalnianiu ich do krytyki, dzięki czemu mogliby pokonywać istniejące ograniczenia rozwojowe oraz uczestniczyć w przekształcaniu otaczającego ich świata)”

Oprócz funkcji założonych szkoły realizują także funkcje i programy ukryte, które maskują proces powstawania wiedzy oraz fakt podporządkowania przekazu edukacyjnego celom politycznym, ideologicznym i technokratycznym. Czynniki te ograniczają równy dostęp do pełnego rozwoju dzieciom z warstw - czy środowisk uboższych, gorzej usytuowanych kulturowo oraz blokują rozwój kompetencji emancypacyjnych ludzi.

Zadania szkoły

We współczesnej rzeczywistości szczególna rola przypada szkole ze względu na to, że integruje środowisko pod względem wychowawczym. Szkoła głęboko tkwi w środowisku i obejmuje swym działaniem rodzinę, zakłady pracy, inne placówki oświatowo - wychowawcze spełniając koordynacyjne i integrujące zadanie. Szkoła dysponuje przygotowaną do swych zadań i przeznaczoną do ich realizacji - kadra. Współczesna szkoła jest instytucją nowoczesnie kształcąca i wychowującą oraz poszukującą i dążącą do wdrażania uczniów do pełnienia różnorodnych ról społecznych. Powinna indywidualnie podchodzić do ucznia, traktować go podmiotowo, stawiać na jego rozwój, zaspakajając jego różnorakie potrzeby.

„Zadanie” to „przyszłe zdarzenie opisane i przekazane podmiotowi do realizacji przez niego samego lub inną osobę. Zadanie polega na powiązaniu celu podmiotu z jego potrzebą”²⁰. Inną definicję proponuje A. Góralski²¹ twierdząc, że „zadanie” jest to wymóg przekształcania wyodrębnionego, zastanego układu elemen-

¹⁹ B. Milerski, B. Śliwerski (red.), Pedagogika. Leksykon PWN. Warszawa 2000, s. 227

²⁰ T. Tomaszewski, Z pogranicza psychologii i pedagogiki. Warszawa 1970, s. 110-111

²¹ A. Góralski, Zadanie - metoda - rozwiązanie. Warszawa 1978, s. 11

tów rzeczywistości (danych) w układ pożąany; to planowane, przyszłe zdarzenie będące częścią większej całości.

Do głównych zadań edukacji szkolnej należy:

- Uprzedmiotowanie edukacji polegającej na eliminacji stresów, agresji a uczy-nienie oświaty interesującej i otwartej na rozwój człowieka.
- Demokratyzacja i uspołecznienie oświaty są to podstawowe warunki prze-mian oświatowych. Należy stworzyć podstawy prawne aby lokalne spo-łeczności mogły wpływać i współdecydować o kierunkach kształcenia, tre-ściach, metodach, formach i środkach kształcenia i wychowania. Nato-miast uspołecznienie oświaty ma zwiększyć kompetencje i obowiązki spo-łeczeństwa wobec edukacji.
- Zbliżyć edukację do współczesnej rzeczywistości i potrzeb społecznych i indywidualnych.
- Współczesną szkołę oprzeć na samodzielności i możliwości korzystania z różnych źródeł wiedzy. Większego znaczenia powinny nabrać funkcje zwią-zane z samorozwojem i samorealizacją uczestników procesów oświatowych.
- Poszukiwać i wdrażać mechanizmy reagowania oświaty na zmiany strate-gii rozwojowych, zmiany potrzeb i oczekiwań społecznych.
- Uwzględnić oczekiwania indywidualne, związane z rozwojem osobowości człowieka i jego funkcjonowaniem w różnych sytuacjach społecznych.²²

Nowe uwarunkowania społeczno - polityczne spowodowały konieczność prze-wartościowania i przesunięcia kolejności w strukturze celów edukacyjnych. Na problemy te zwracali uwagę autorzy raportów oświatowych, programów minist-erialnych oraz akta Konwencji Praw Dziecka ONZ. W artykule 29 powyższej kon-wencji: Państwa - strony są zgodne, że nauka dziecka będzie ukierunkowana na:

- rozwijanie w jak najpełniejszym zakresie osobowości, talentów oraz zdol-ności umysłowych i fizycznych dziecka;
- rozwijanie szacunku do praw człowieka i podstawowych swobód oraz dla zasad zawartych w Karcie Narodów Zjednoczonych;
- rozwijanie szacunku dla rodziców dziecka, jego tożsamości kulturowej, ję-zyka i wartości, dla wartości narodowych kraju, w którym mieszka dziecko, kraju, z którego dziecko pochodzi, jak i dla innych kultur;
- przygotowanie dziecka do odpowiedniego życia w wolnym społeczeństwie, w duchu zrozumienia, pokoju, tolerancji, równowagi płci oraz przyjaźni mię-dzy wszystkimi narodami, grupami etnicznymi i religijnymi oraz osobami rdzennego pochodzenia;
- rozwijanie i poszanowanie środowiska naturalnego²³.

²² T. Lewowicki, *Przemiany oświaty*. Warszawa 1995, s. 32-37

²³ Konwencja Praw Dziecka ONZ. Kraków 1993, s. 19-20

Główne cele edukacji w Polsce zapisano w innym dokumencie **O dobrą i nowoczesną szkołę**²⁴, w którym czytamy, że należy:

- stworzyć możliwości harmonijnego rozwoju każdego człowieka jako osoby i obywatela państwa polskiego w sferze kulturalnej, duchowej i materialnej;
- kształtować umiejętności funkcjonowania w rodzinie i środowisku państwie, narodzie i społeczeństwie;
- zagwarantować podmiotowość ucznia;
- zapewnić jednakowe szanse edukacyjne dzieciom;
- przekazywać idee dziedzictwa narodowego i regionalnego.

J. Szempruch²⁵ wyróżnia następujące grupy celów i zadań edukacji:

- **pedagogiczne** (obejmujące kształtowanie osobowości uczestników procesów edukacyjnych, zdobywanie wiedzy, umiejętności i wybór wartości);
- **społeczne** (dotyczące kształtowania i sterowania losami edukacyjnymi i życiowymi ludzi);
- **polityczne** (koncentrujące się na przygotowaniu do obywatelskiej aktywności społeczno - politycznej i wartościowego życia w społeczeństwie);
- **kulturalne** (polegające na zaszczepianiu potrzeby i umiejętności uczestnictwa w kulturze, jej współtworzenia oraz kształtowania właściwych aspiracji);
- **ekonomiczne** (obejmujące przygotowanie do pracy i zawodu, kształtowanie motywacji oraz umiejętności organizacji i osiągania wysokiej efektywności w działaniu).

Zdaniem Cz. Kupisiewicza²⁶ kształtując wizję szkoły przyszłości należy uwzględnić kilka założeń:

1. Wszystkim uczniom zapewnić szeroki zasób wiedzy i umiejętności oraz ukształtować w nich potrzebę i nawyk permanentnego uczenia się.
2. Zapewnić wszystkim ludziom warunki do nauki przez całe życie w różnych jej formach.
3. Wiodącym czynnikiem determinującym skuteczny poziom pracy dydaktyczno - wychowawczej szkoły jest kompetentny nauczyciel podnoszący swoje kwalifikacje.
4. Szkoła jako główna instytucja edukacyjna w środowisku winna ściśle współpracować z rodzicami w celu integralnego rozwoju wszystkich sfer osobowości ucznia oraz pozostałymi instytucjami oświatowymi.

²⁴ O dobrą i nowoczesną szkołę. Warszawa 1993

²⁵ J. Szempruch, Pedagogiczne kształcenie nauczycieli wobec reformy edukacji w Polsce. Rzeszów 2000, s. 104

²⁶ Cz. Kupisiewicz, Syntetyczny raport o potrzebie i kierunkach reformy. „Głos Nauczycielski” z 21.08.1996

Ciągle zmieniająca się rzeczywistość edukacyjna stawia nauczyciela na początku nowego wieku przed nowymi wyzwaniami i zadaniami. Nauczyciel winien pełniej włączyć do procesu edukacyjnego wszystkie formy życia kulturalnego, społecznego i gospodarczego, w celu przygotowania uczniów do aktywnego i świadomego uczestnictwa w życiu najbliższego środowiska, ojczyzny, Europy i świata. W związku z tym nauczyciel powinien celowo organizować kontakty dzieci ze światem zewnętrznym i czynnie włączyć je w życie społeczne szkoły i środowiska.

Funkcje i zadania szkoły są wyznaczone przez podstawowe cele społeczne i relacje międzyludzkie, sfery aktywności człowieka oraz określone miejsce szkolnictwa w systemie edukacji narodowej.

Szkoła jako „wartość społeczna”

Podstawowym pojęciem wyjaśniającym życie społeczne szkoły jest pojęcie „systemu”. „System” to zbiór elementów zorganizowany w ten sposób, by był on zdolny do funkcjonowania przy współpracy jego elementów składowych.²⁷ Przez „system społeczny” rozumie się układ różnorodnych ról tworzących wewnętrzną powiązaną całość. Role te zachodzą na siebie nawzajem (ta sama osoba pełni kilka ról społecznych), lecz w ramach tego systemu są one współzależne i podporządkowane realizacji określonych wartości jako całości.

T. Gołaszewski²⁸ przez szkolny system społeczny - rozumie pewien układ ról szkolnych (uczniów i nauczycieli), który jest ugruntowany w postawach, przekonaniach, zwyczajach, motywacjach i oczekiwaniach ludzi, a realizacja zadań w obrębie systemu odbywa się przy pomocy zespołu ludzi, których postępowanie jest regulowane przepisami i zwyczajami.

Szkoła jest skomplikowanym systemem. Jest to obszerny zbiór elementów składowych, współwyznaczających jej funkcjonowanie jako całości. Charakterystyczną cechą tego systemu jest fakt, że związki zachodzące między jego elementami zachodzą na płaszczyźnie interpersonalnej. Związki te są zróżnicowane i odznaczają się złożonością różnorodnych sytuacji.

Traktując szkołę jako specyficzny system należy postrzegać ją w szerszym kontekście społecznym i oświatowym, nazywanym systemem edukacji narodowej, w skład którego wchodzi instytucje, organizacje i osoby mające wpływ na kształcenie. W tym makrosystemie wyróżniamy szkołę, której głównym celem jest kształcenie, wychowanie i opieka oparte na odpowiednim przygotowaniu do tej działalności, oraz takie instytucje i organizacje, jak: rodzina, grupy rówieśnicze, oświata równoległa. Szkoła to swoisty, specyficzny mikrosystem, który wchodzi w pewne

²⁷ T. Gołaszewski, Szkoła jako system społeczny. Warszawa 1977, s. 14

²⁸ T. Gołaszewski, Szkoła jako system społeczny. Warszawa 1977, s. 15

zależności, współdziałania z innymi podsystemami, takimi jak: środowisko lokalne szkoły oraz specyficzne środowisko, które tworzą środki informacji. Podsystemy te oddziałują na siebie i wyznaczają strukturę i zakres obowiązków nauczyciela. Szkoła jest systemem otwartym. Nauczyciel musi patrzeć na ucznia i swą misję przez pryzmat współdziałania ze środowiskiem lokalnym (samorządy mieszkańców, organizacje działające w środowisku na rzecz wychowania uczniów TPD, TWP i inne) oraz mass-mediów. Tylko taka szkoła staje się bliższa życiu, jest otwartą, nowatorską i środowiskową.

Naczelną wartością, jaką eksponuje w swojej działalności szkoła, jest zdobywanie przez uczniów wiedzy naukowej. Nauczyciele nie tylko przekazują wiadomości i starają się, by zostały one przyswojone, lecz także kształtują postawy uczniów wobec wiedzy wartości etycznych, estetycznych i światopoglądowych.

Przekazywanie wartości dokonuje się drogą pośrednią np. poprzez książkę, radio, kino, telewizję lub bezpośrednią - kontakty osobiste (niezbędna jest sugestywność nauczyciela, tj. umiejętność skupienia uwagi na przedmiocie i sprawianie, iż odbiorca zostaje przekonany o słuszności swoich wywodów)

Kształtowanie przekonań w szkole to w pierwszej kolejności oddziaływanie nauczycieli na uczniów, ale także dyrektora na nauczycieli. Jest to o tyle istotne, iż jedną z funkcji dyrektora szkoły stanowi dbałość o to, by szkoła prezentowała system wartości wewnętrznie niesprzeczny a także zgodny z szerszymi założeniami ustrojowymi.

Kolegialne organy szkoły

Szkoła podlega ciągłym zmianom w różnych sferach swojego funkcjonowania. Zmiany jakie następują w związku z realizacją reformy ustroju szkolnego, określone są przez czynniki edukacyjne. We współczesnej szkole działają na nowych zasadach następujące kolegialne organy: rada pedagogiczna, rada szkoły i rada rodziców.²⁹

Rada pedagogiczna jest to kolegialny organ dyrektora szkoły o charakterze doradczym i wykonawczym, realizujący zadania wynikające ze statutu szkoły. Poprzez planowanie i codzienną pracę nauczycieli rada pedagogiczna stanowi o jakości oraz poziomie efektów dydaktycznych, wychowawczych, opiekuńczych i organizacyjno - administracyjnych szkoły. Powoływana jest w szkole, która zatrudnia co najmniej 3 nauczycieli. Zatwierdza: plany pracy szkoły, wyniki klasyfikacji i promocji uczniów, projekty innowacji i eksperymentów pedagogicznych, organizację doskonalenia zawodowego nauczycieli, skreślenia z listy uczniów. Wnioskuje

²⁹ P. Kowolik, Szkoła polska u progu nadchodzącego wieku. Kraków 1999, s. 261

i opiniuje: organizację pracy szkoły, wnioski o przyznanie nauczycielom odznaczeń, nagród i innych wyróżnień.

Wnioskuje o odwołanie nauczyciela ze stanowiska dyrektora lub z innego stanowiska kierowniczego. Przewodniczącym rady pedagogicznej jest dyrektor szkoły. Zebrania plenarne są organizowane przed rozpoczęciem roku szkolnego, w każdym semestrze w związku z zatwierdzeniem wyników klasyfikowania i promowania uczniów, po zakończeniu roku szkolnego oraz w miarę potrzeb. Zebrania są organizowane z inicjatywy przewodniczącego rady szkoły (placówki), organu prowadzącego szkołę albo co najmniej 1/3 członków rady pedagogicznej. Uchwały rady są podejmowane zwykłą większością głosów w obecności minimum 2/3 jej członków. Rada ustala regulamin swojej działalności, a zebrania rady są protokołowane.

Członkowie rady pedagogicznej winni wypracowywać takie decyzje, które łącząc interesy danej szkoły jako całości i uwzględniając podstawową powinność szkoły, jaką jest celowe, systematyczne i konsekwentne wspieranie rozwoju uczniów, zadbają o interesy nauczycieli. Zaangażowanie nauczycieli w proces dydaktyczno - wychowawczy i opiekuńczy możliwe jest tylko wtedy, kiedy mamy do czynienia z pełną, kompleksową i w znacznym stopniu zautonomizowaną pracą rady pedagogicznej. Rady pedagogiczne mają obowiązek tworzenia zespołów pedagogicznych i dydaktycznych składających się z nauczycieli uczących w tym samym oddziale szkolnym.

Integracja zadań wychowawczych szkoły z zadaniami dydaktycznymi realizowanymi w ramach poszczególnych przedmiotów - czy w ramach ścieżek edukacyjnych powinny wynikać z ogólnych celów edukacyjnych szkoły.³⁰

Idea organu społecznego nadzoru w postaci rady szkoły odwołuje się do koncepcji J. Locke'a widzącego idealne społeczeństwo jako „królestwo prawa, a nie ludzi”³¹

Rada szkoły jest społecznym organem systemu oświaty, stanowi forum porozumienia przedstawicieli społeczności szkolnej (nauczyciele, uczniowie, rodzice), służy rozwiązywaniu i opiniowaniu wszystkich spraw wewnątrzszkolnych w ramach stanowiącego prawa oświatowego. Rada pomaga i wpływa na codzienne życie szkolne, równocześnie eliminując i zapobiegając zjawiskom patologicznym.

Rada szkoły stoi na straży; „decentralizacji władzy i demokratyzacji stosunków międzyludzkich poprzez egzekwowanie dialogu, negocjacji i partnerstwa w kontaktach między nadzorem pedagogicznym, nauczycielami, uczniami i rodzicami; dostępności do praw i prawidłowego obiegu informacji (w obie strony); precyzyjnego określenia zakresu kompetencji właściwych poszczególnym szczeblom i or-

³⁰ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. „O systemie oświaty” (Dz. U. RP 1991, nr 95, poz. 425)

³¹ B. Śliwerski, Jak zmieniać szkołę? Studia z polityki oświatowej i pedagogiki porównawczej. Kraków 1998

ganom na poziomie, których podejmowane są decyzje”. Rada szkoły jest najwyższym, niezawisłym organem o charakterze uchwałodawczym, opiniodawczym i współdecyzyjnym w procesie kierowania szkołą. Podstawowymi formami pracy rady są: **kolegialne, zespołowe** - w przypadku zadań wymagających przeprowadzenia szczegółowych opinii, ekspertyz, diagnoz itp.; **indywidualne** - reprezentowanie rady na zewnątrz.

Rada szkoły pełni następujące funkcje:

- **opiniodawcze** (opiniuje projekty innowacji i eksperymentów w szkole (placówce); pracę dyrektora szkoły w tym dyrektora, któremu powierzono to stanowisko na okres krótszy niż 1 rok szkolny; w toku dokonywania oceny jego pracy organ prowadzący; kandydata na stanowisko dyrektora szkoły; kandydata na stanowisko wicedyrektorów i inne stanowiska kierownicze w szkole; wnioski dyrektora w sprawach odznaczeń, nagród i innych wyróżnień dla nauczycieli oraz pozostałych pracowników szkoły (placówki); plan finansowy szkoły i plan pracy szkoły (placówki) oraz inne sprawy istotne dla szkoły; zgodę dyrektora szkoły (placówki) na podjęcie działalności przez stowarzyszenia i organizacje, których celem statutowym jest działalność wychowawcza albo rozszerzenie i wzbogacenie form działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej szkoły).
- **oceniające** (z własnej inicjatywy - sytuację oraz stan szkoły).
- **wnioskujące** (do organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołą o zbadanie i dokonanie oceny działalności szkoły, jej dyrektora lub innego nauczyciela zatrudnionego w szkole; do dyrektora szkoły o ocenę pracy nauczyciela; przedstawia wnioski w sprawie rocznego planu finansowego środków specjalnych szkoły (placówki); o zwołanie zebrania plenarnego rady pedagogicznej; w sprawie organizacji zajęć pozalekcyjnych i przedmiotów nadobowiązkowych; do organu prowadzącego o nadanie szkole imienia).
- **zatwierdzające** (zatwierdza wnioski o przyznanie stypendium Prezesa Rady Ministrów).
- **rozpatrujące** (rozpatruje wnioski i opinie rady rodziców, a także wszystkich spraw szkoły, samorządu uczniowskiego w szczególności dotyczących praw uczniów, np., prawo do jawnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu, prawo do organizacji życia szkolnego, prawo redagowania i wydawania gazetki szkolnej; prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu).
- **uczestniczące** (uczestniczy w procesie oceniania pracy dyrektora lub nauczyciela, kiedy ten zamierza odwołać się od wystawionej mu oceny; w rozwiązywaniu spraw wewnętrznych szkoły).
- **gromadzące** (może gromadzić fundusz z dobrowolnych składek oraz innych źródeł w celu wspierania działalności statutowej szkoły).

- **ustanawiające (uchwalające)** (podejmuje uchwały w ramach stanowiących kompetencji oraz uchwała statut szkoły lub jego zmiany).

Powstanie rady szkoły pierwszej kadencji organizuje dyrektor szkoły na łączny wniosek dwóch spośród podmiotów: rady pedagogicznej, rady rodziców i samorządu uczniowskiego. W skład rady szkoły wchodzi w równej liczbie: nauczyciele, rodzice i uczniowie - wszyscy wybrani przez ich ogół. Rada powinna liczyć co najmniej 6 osób. Kadencja rady trwa 3 lata - uchwała ona regulamin swojej działalności i wybiera przewodniczącego. Zebrania są protokołowane. W posiedzeniach rady może brać udział z głosem doradczym dyrektor szkoły lub inne osoby.³²

Rada rodziców, to pewna ich grupa, która stara się, aby wszyscy rodzice byli zaangażowani w pracę szkoły. Celem działania rady rodziców jest zapewnienie dobrych kontaktów rodziców z nauczycielami, a powodzenie rady zależy od tego, na ile szkoła jest otwarta na opinie i życzenia rodziców.

Rada rodziców - suwerenny, samorządny, autonomiczny organ rodziców w szkole przede wszystkim wspomagający rozwój szkoły, całkowicie niezależny od dyrektora szkoły, w sposób suwerenny określający strukturę organizacyjną rady, nazwę i sposób jej pracy (w tym podejmowanie decyzji) oraz zapewniający jej niezbędną operatywność, gromadzący środki finansowe dla wspierania działalności statutowej szkoły i wydawania ich zgodnie z przepisami.

Głównym celem Rady jest doskonalenie statutowej działalności szkoły oraz działanie na rzecz wychowawczej i opiekuńczej funkcji szkoły, a także wnioskowanie do innych organów szkoły w tym zakresie.

Zadaniem Rady Rodziców jest: pobudzanie i organizowanie form aktywności rodziców na rzecz wspomagania realizacji celów i zadań szkoły; zapewnienie rodzicom, we współdziałaniu z innymi organami szkoły, rzeczywistego wpływu na działalność szkoły poprzez: *zapoznanie z zadaniami i zamierzeniami dydaktyczno - wychowawczymi szkoły i klasy; udzielanie w każdym czasie rzetelnej informacji na temat dziecka i jego postępów lub trudności i porad w sprawie wychowania i dalszego kształcenia dzieci; udostępnienie regulaminu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów; wyrażanie i przekazywanie opinii na temat pracy szkoły.*

Zasady tworzenia Rady uchwała ogół rodziców uczniów tej szkoły. Rada uchwała regulamin swojej działalności, który nie może być sprzeczny ze statutem szkoły. Reprezentacja rodziców może przybierać także inną nazwę niż określona w Ustawie np. komitet rodzicielski.³³

Tylko praca wszystkich partnerów szkoły (rodzice, nauczyciele, uczniowie) przyczyni się do poprawy jakości nauczania, wychowania i opieki.

³² Ustawa z dnia 7 września 1991 r. „O systemie oświaty” (Dz. U. RP 1991, nr 95, poz. 425

³³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. „O systemie oświaty” (Dz. U. RP 1991, nr 95, poz. 425

Bibliografia

- Barnes D. (1988), *Nauczyciel i uczniowie: od porozumiewania się do kształcenia*. Warszawa.
- Gołaszewski T. (1977), *Szkoła jako system społeczny*. Warszawa.
- Goźlińska E., Szlosek F. (1997), *Podręczny słownik nauczyciela kształcenia zawodowego*. Radom.
- Góralski A. (1978), *Zadanie - metoda - rozwiązanie*. Warszawa.
- Jodłowska B. (1991), *Start - szok zawodowy - twórcza praca nauczyciela klas początkowych*. Warszawa.
- Konwencja Praw Dziecka ONZ (1993). Kraków.
- Kowolik P. (red.) (1999), *Szkoła polska u progu nadchodzącego wieku*. Kraków.
- Kozubowska U. (1997), *Współczesna polska szkoła, placówka opiekuńczo-wychowawcza w okresie transformacji systemowej a oczekiwania dzieci i młodzieży, rodziców i nauczycieli - wychowawców*. Rzeczywistość i tendencje rozwojowe. W: *Możliwości i zagrożenia reform edukacyjnych*. Red. M. Ochmański. Warszawa.
- Kuberski J. (1980), *Szkoła i społeczeństwo*. Warszawa.
- Kupisiewicz Cz. (1996), *Syntetyczny raport o potrzebie i kierunkach reformy*. „Głos Nauczycielski” z 21.08.1996.
- Lewowicki T. (1989), *Proces kształcenia w szkole wyższej*. Warszawa.
- Lewowicki T. (1995), *Przemiany oświaty*. Warszawa.
- Milerski B., Śliwerski B. (red.) (2000), *Pedagogika*. Leksykon PWN. Warszawa.
- O dobrą i nowoczesną szkołę* (1993). Warszawa.
- Okoń W. (1991), *Rzecz o edukacji nauczycieli*. Warszawa.
- Okoń W. (1996), *Nowy słownik pedagogiczny*. Warszawa.
- Poplucz j. (1988), *Funkcje nauczyciela w procesie dydaktyczno - wychowawczym szkoły*. „Chowanna”, z. 2.
- Stankiewicz L. (1999), *Słownik organizacji i kierowania w oświacie*. Toruń.
- Stoner J., Wankel Ch. (1992), *Kierowanie*. Warszawa.
- Szempruch J. (2000), *Pedagogiczne kształcenie nauczycieli wobec reformy edukacji w Polsce*. Rzeszów.
- Szybiak I. (1993), *Z dziejów szkoły*. W: *Sztuka nauczania*. Szkoła. Red. K. Konarzewski. Warszawa.
- Śliwerski B. (1998), *Jak zmieniać szkołę? Studia z polityki oświatowej i pedagogiki porównawczej*. Kraków.
- Tomaszewski T. (1970), *Z pogranicza psychologii i pedagogiki*. Warszawa.
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. „O systemie oświaty” (Dz.U. RP 1991, nr 95, poz. 425)

Witek S. (1988), Teoretyczne podstawy kierowania szkołą (studium pedagogiczno-prakseologiczne). Warszawa.